

PATVIRTINTA

Valstybinio socialinio draudimo fondo
valdybos prie Socialinės apsaugos ir

darbo ministerijos direktoriaus

2020 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. V- 729

PENSIJŲ ANUITETŲ MOKĖJIMO VEIKLOS RIZIKOS VALDYMO POLITIKA IR STRATEGIJA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Pensijų anuitetų mokėjimo veiklos rizikos valdymo politika ir strategija (toliau – Rizikos valdymo politika) nustato Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VSDF valdyba) vykdomos pensijų anuitetų mokėjimo ir Pensijų anuitetų fondo valdymo veiklos (toliau – Pensijų anuitetų veiklos) rizikos valdymo tikslus, uždavinius ir principus, apibrėžia rizikos valdymo sistemą, procesą ir atsakomybes bei nustato Pensijų anuitetų veiklos rizikos apetito ir tolerancijos ribas.

2. Rizikos valdymo politika parengta, vadovaujantis Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo, VSDF valdybos direktoriaus 2020 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. V-508 „Dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų vidaus kontrolės politikos patvirtinimo“ patvirtintos Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų vidaus kontrolės politikos (toliau – Vidaus kontrolės politika) ir VSDF valdybos direktoriaus 2017 m. rugsėjo 25 d. įsakymu Nr. V-477 „Dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų veiklos rizikos valdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų veiklos rizikos valdymo tvarkos aprašo (toliau – Veiklos rizikos valdymo tvarkos aprašas) nuostatomis.

3. Rizikos valdymo politiką tvirtina VSDF valdybos direktorius (toliau – Direktorius), o jos įgyvendinimą prižiūri vidaus kontrolės ir vidaus audito funkcijas vykdančios VSDF valdybos padaliniai ir darbuotojai, išorinis auditas (Valstybės kontrolė) ir Pensijų anuitetų fondo taryba (toliau – Taryba) savo kompetencijų ribose.

4. Rizikos valdymo politikoje vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatyme ir Veiklos rizikos valdymo tvarkos apraše, jeigu pačioje Rizikos valdymo politikoje nenustatyta kitaip.

II SKYRIUS RIZIKOS VALDYMO TIKSLAI

5. Pensijų anuitetų veikloje siekiama integruoti rizikos valdymą į esamus VSDF valdybos veiklos procesus ir nusistovėjusias praktikas taip, kad jis taptų kultūros dalimi, o ne atskira veikla.

6. Pensijų anuitetų veiklos rizikos valdymas remiasi vertės kūrimo principu pensijų anuitetų gavėjams ir kitoms suinteresuotosioms šalims. Rizikos valdymas neapsiriboja Rizikos valdymo politikos V skyriuje apibrėžtomis svarbiausiomis rizikomis.

7. Pensijų anuitetų veiklos rizikų valdymo tikslai:

7.1. Rizika yra galimybė – naudos potencialo didinimas pensijų anuitetų gavėjams;

7.2. Rizika yra neapibrėžtumas – Pensijų anuitetų fondo ilgalaikių rezultatų stabilumo ir apibrėžtumo bei Pensijų anuitetų veiklos tvarumo užtikrinimas;

7.3. Rizika yra grėsmė – nenumatytų nuostolių ribojimas.

8. Rizikos, turinčios ar galinčios turėti reikšmingą įtaką Pensijų anuitetų veiklos strateginiams, operaciniams, finansiniams ar atitikties reikalavimams, turi būti tinkamai valdomos.

III SKYRIUS RIZIKOS VALDYMO SISTEMA IR STRUKTŪRA

9. VSDF valdybos direktorius (toliau – Direktorius) nustato esminius Pensijų anuitetų veiklos rizikos valdymo principus, detalizuoja tikslus, tvirtina bendrą rizikos apetitą, limitus bei užtikrina, kad būtų įdiegta rizikos valdymo politikos įgyvendinimui reikalinga organizacinė struktūra ir procesai ir yra galutinai atsakingas už pensijų anuitetų veiklos rizikos valdymą.

10. VSDF valdybos Rizikų valdymo komitetas (toliau – RVK) gauna ir analizuoja rizikų ataskaitas, prižiūri Rizikos valdymo politikos įgyvendinimą, vertina bei teikia rekomendacijas Direktoriumi dėl rizikų valdymo sistemos tobulinimo, kiek tai susiję su veiklos (operacinėmis) rizikomis. Taryba gauna ir analizuoja rizikų ataskaitas, prižiūri Rizikos valdymo politikos įgyvendinimą, vertina bei teikia rekomendacijas Direktoriumi dėl rizikų valdymo sistemos tobulinimo, kiek tai susiję su Pensijų anuitetų veiklos (ilgaamžiškumo, investavimo, operacinėmis ir pan.) rizikomis.

11. VSDF valdybos Veiklos stebėsenos ir kontrolės skyrius (toliau – VSKS), vyriausiasis aktuaras ir VSDF valdybos Pensijų anuitetų skyriaus (toliau – PAS) rizikų valdymo specialistas pagal savo kompetencijas rengia ir teikia Tarybai bei RVK rizikų ataskaitas. Pensijų anuitetų veiklos rizikos valdymas remiasi trijų apsaugos lygių principu:

11.1. Pirmasis apsaugos lygis - tai veiklos padaliniai ir specialistai, tiesiogiai vykduojantys jiems pavestas funkcijas;

11.2. Antrasis apsaugos lygis - tai VSKS, vyriausiasis aktuaras ir PAS rizikų valdymo specialistas;

11.3. Trečiasis apsaugos lygis - tai RVK, Taryba, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Valstybės kontrolė.

12. Pensijų anuitetų veiklą taip pat prižiūri Lietuvos bankas.

13. Pagrindinė atsakomybė už rizikos valdymą tenka veiklos padaliniams, vykduojantiems jiems pavestas funkcijas. Jie yra rizikų savininkai, atitinkamai pagal savo atsakomybių sritis, ir yra atsakingi už aktyvų ir nuolatinį rizikos valdymą, įskaitant reikiamos atsakomybių, rizikos valdymo ir kontrolės įdiegimą.

IV SKYRIUS RIZIKOS VALDYMO PRINCIPAI

14. Rizika yra vertinama Pensijų anuitetų veiklos mastu. Galimybės, neapibrėžtumas ir grėsmės turi būti valdomos, siekiant sukurti vertę pensijų anuitetų gavėjams ir kitoms suinteresuotosioms šalims. Todėl PAS ir kituose VSDF valdybos struktūriniuose padaliniuose, kurie prisideda prie Pensijų anuitetų veiklos, turi būti įdiegta struktūrizuota ir disciplinuota rizikos valdymo sistema, kuri apimtų strategiją, procesus, vidines taisykles, limitus, kontroles ir informavimo procedūras, siekiant įvertinti ir valdyti rizikas su kuriomis susiduria VSDF valdyba, vykduojama Pensijų anuitetų veiklą. Rizika gali būti prisiimama tik tinkamai ją suvokiant.

15. **Rizikų įtraukimas į strateginį planavimą ir veiklos vertinimą.** Pensijų anuitetų veiklos rizikos valdymo strategija turi būti neatskiriama Pensijų anuitetų mokėjimo veiklos plano dalis, jame turi būti atsižvelgta į rizikos valdymo aspektus ir nustatytą rizikos apetitą. Veiklos tikslų pasiekimas turi būti vertinamas, atsižvelgiant į rizikas, darančias įtaką šiems tikslams. Turi būti nustatytos pagrindinės rizikos, galinčios turėti įtakos veiklos tikslų pasiekimui. Planavimas turi būti atliekamas bent 7 metams į priekį.

16. **Aiškus rizikos apetitas.** Gavęs Tarybos rekomendacijas ar išvadas, Direktorius tvirtina rizikos apetitą ir limitus kiekvienai aktualiai rizikai, kurie nustatomi, atsižvelgiant į rizikos apetitą konkrečiai rizikai.

17. **Scenarijų analizė.** Praeities ir ateities scenarijų, jautrumo analizės turi būti sudėtinė rizikos valdymo dalis.

18. **Nustatyti ir dokumentuoti procesai.** Siekiant tinkamai identifikuoti, vertinti, valdyti, stebėti ir teikti ataskaitas apie rizikas, sudėtingi ir svarbūs veiklos procesai turi būti aiškiai apibrėžti ir dokumentuoti. Už kiekvieną kritinį procesą turi būti paskirtas atsakingas asmuo.

19. **Vidaus kontrolės sistema.** Nustatytos aiškios (pakankamos, bet ne perteklinės) veiklos procesų kontrolės procedūros, skirtos efektyviai valdyti rizikas.

20. **Rizikos kultūra.** PAS ir kituose VSDF struktūriniuose padaliniuose, kurie prisideda prie Pensijų anuitetų veiklos, turi būti diegiama stipri rizikos kultūra per vertybes, vidines tvarkas, procedūras ir atlygio sistemą. Rizikos kultūra apima valdymo struktūrą, rizikos valdymą ir vidinę kontrolę pirmajame apsaugos lygyje ir įdiegtų procedūrų bei tvarkų tinkamumo ir efektyvumo vertinimą antrajame ir trečiajame apsaugos lygiuose.

21. **Rizikos suvokimas.** PAS ir kitų VSDF struktūrinių padalinių, kurie prisideda prie Pensijų anuitetų veiklos, vadovai yra atsakingi už aukšto rizikos suvokimo lygio, vidaus kontrolių ir procedūrų vykdymo užtikrinimą jų vadovaujamuose padaliniuose.

22. **Veiklos atsparumas.** Turi būti įdiegti veiklos tęstinumą užtikrinantys procesai, įskaitant galimų veiklos trikdžių analizę ir gyvybiškai svarbių veiklų palaikymo planavimą veiklos sutrikimo atvejais.

23. **Nuoseklus ir skaidrus ataskaitų rengimo ir informavimo procesas.** Informacija apie rizikas turi būti nuosekliai pateikiama aukštesnio lygio vadovams iki pat Direktorius, RVK ir Tarybos. Informacijos pateikimo procesas gali būti skirtingas ir pritaikytas kiekvienai rizikos rūšiai atskirai. Informacija apie rizikas turi būti pateikiama skaidriai ir su aiškiais komentarais.

V SKYRIUS PAGRINDINĖS RIZIKOS

24. **Veiklos (operacinė) rizika.** Taip kaip ji apibrėžta Veiklos rizikos valdymo tvarkos apraše.

25. **Gyvenimo trukmės (ilgaamžiškumo) rizika.** Tai yra rizika susijusi su pensijų anuitetų gavėjų gyvenimo trukme. Nustatant pensijų anuitetų dydžius yra įvertinama ir atsižvelgiama į tikėtiną pensijų anuitetų gavėjų gyvenimo trukmę, jos pokyčio tendencijas bei planuojamą pensijų anuitetų gavėjų lyčių santykį. Yra rizika, kad faktinė patirtis gali skirtis nuo naudotų prielaidų, skiriant pensijų anuitetus. Nepalankiai susiklosčius aplinkybėms gali tecti išmokėti daugiau pensijų anuitetų išmokų nei planuota.

26. **Investavimo rizika.** Tai yra rizika, kad sumažės Pensijų anuitetų fondo turto vertė. Investavimo rizika apima šias pagrindines rizikas: rinkos, kredito, koncentracijos ir likvidumo.

26.1. Rinkos rizika - tai rizika, kad pasikeis turto vertė ar pajamos dėl rinkos faktorių pasikeitimo. Rinkos rizika apima akcijų kainų, palūkanų normų ir valiutų rizikas.

26.2. Kredito rizika - tai rizika, kad skolininkas neįvykdys arba įvykdys ne laiku savo įsipareigojimus.

26.3. Koncentracijos rizika - tai rizika turėti per didelę turto dalį susijusią su vienu sektoriumi, ekonomika, geografine sritimi, emitentu ar jų grupe.

26.4. Likvidumo rizika - tai rizika, kad, prireikus, neįmanoma bus parduoti investicijos už kainą, artimą jos vertei.

27. **Atitikties ir teisinė rizika.** Tai yra rizika, kad Pensijų anuitetų veikla neatitiks Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos banko nutarimų ar kitų teisės aktų reikalavimų arba bus neigiamai paveikta dėl nepalankių teisės aktų pokyčių.

28. **Reputacijos rizika.** Tai yra rizika, kad pagrindinių suinteresuotų šalių akyse sumažės pasitikėjimas VSDF valdyba dėl neskaidrumo, priimtų galimai neteisingų sprendimų, netinkamai vykdomų ar nevykdomų įsipareigojimų ir kitų veiksmų ar neveikimo.

29. **Strateginė rizika.** Tai yra nuostolių rizika dėl neigiamą įtaką turinčių sprendimų, netinkamo sprendimų įgyvendinimo arba nesavalaikio reagavimo į politinės, teisinės ar ekonominės aplinkos pokyčius.

30. **Išlaidų rizika.** Tai yra rizika, kad valdymo ir administravimo išlaidos ilguoju laikotarpiu viršys pajamas, skirtas valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti.

VII SKYRIUS RIZIKOS APETITAS

31. Rizikos apetitas apibrėžia priimtina rizikos lygį, kuris yra reikalingas pagrindiniam Pensijų anuitetų veiklos tikslui pasiekti. Direktorius ir Taryba turi būti nedelsiant informuojami, jeigu nustatytas rizikos apetito lygis yra viršijamas. **Veiklos (operacinė) rizika.** Turi būti vengiama šios rizikos, tačiau dalis jos gali būti prisiimta, jeigu ją eliminuoti būtų ekonomiškai nepagrįsta. Veiklos rizikos apibrėžimą, identifikavimo procesą, valdymo koordinavimą reglamentuoja Veiklos rizikos valdymo tvarkos aprašas.

32. **Gyvenimo trukmės rizika.** Gyvenimo trukmės arba ilgaamžiškumo rizika yra viena iš pagrindinių rizikų, susijusių su Pensijų anuitetų veikla ir kuri yra prisiimama. Pensijų anuitetų gavėjai perduoda, o VSDF valdyba (pensijų anuitetų mokėtojas) prisiima šią riziką, skirdama pensijų anuitetą ir mokėdama pensijų anuiteto gavėjui nustatyto dydžio išmokas iki jo gyvenimo pabaigos. Rizikos apetitas gyvenimo trukmės rizikai yra ribojamas limitais. Prisiimant riziką turi būti tenkinamos šios sąlygos:

32.1. Mirtingumo lentelė, naudojama pensijų anuitetų dydžiams apskaičiuoti, yra sudaryta ir atnaujinama ne rečiau kaip kas 5 metus, įvertinus tikslinės pensijų anuitetų gavėjų grupės mirtingumą ir jo kitimo tendencijas bei tikėtiną pensijų anuitetų gavėjų pasiskirstymą pagal lytį;

32.2. Mirtingumo prielaidos, darančios įtaką pensijų anuiteto dydžiui, yra nustatytos konservatyviai;

32.3. VSDF valdyba, vykdydama Pensijų anuitetų veiklą, siekia suformuoti papildomą rezervą galimiems nuostoliams dėl gyvenimo trukmės ilgėjimo dengti;

32.4. Ne rečiau kaip kartą per metus yra atliekamas gyvenimo trukmės rizikos lygio vertinimas.

33. **Investavimo rizika.** Investavimo rizika yra viena iš pagrindinių rizikų, susijusių su Pensijų anuitetų veikla, kurią prisiimant yra siekiama kurti vertę pensijų anuitetų gavėjams bei sukurti pajamų šaltinį, iš kurio būtų formuojamas papildomas rezervas gyvenimo trukmės rizikai dengti. Investavimo rizikos apetitas Pensijų anuitetų veikloje yra vidutinis arba aukštas – Pensijų anuitetų fondo turtas

negali būti mažesnis už pensijų anuitetų įsipareigojimus (techninius atidėjinius) ilgiau nei septynerius metus iš eilės. Bet koku atveju, prisiimant investavimo riziką turi būti atsižvelgiama į tikėtiną grąžą, t.y. aukštesnės rizikos prisiėmimas turi didinti tikėtiną grąžą. Investavimo rizikos identifikavimo procesą, valdymo stebėseną ir kontrolę reglamentuoja Pensijų anuitetų fondo turto investavimo politika ir strategija, kuri apima, neapsiribojant, investavimo limitų nustatymą ir kontrolę.

34. **Atitikties ir teisinė rizika.** Pensijų anuitetų veikla turi būti vykdoma taip, kad atitiktų įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus ir nesukeltų atitikties rizikos.

35. **Reputacijos rizika.** Pensijų anuitetų veikla turi būti vykdoma skaidriai, tinkamai vykdant prisiimtus įsipareigojimus ir proaktyviai imantis veiksmų, vengiant galimos žalos VSDF valdybos ir Pensijų anuitetų veiklos reputacijai.

36. **Strateginė rizika.** Pensijų anuitetų veikla turi būti vykdoma, taikant efektyvius sprendimų priėmimo ir veiklos stebėjimo procesus.

37. **Išlaidų rizika.** Pensijų anuitetų veikla turi būti vykdoma efektyviai, siekiant, kad valdymo ir administravimo išlaidos ilguoju laikotarpiu neviršytų pajamų, skirtų valdymo ir administravimo sąnaudoms padengti.

VIII SKYRIUS RIZIKOS LIMITAI

38. Direktorius, atsižvelgęs į Tarybos rekomendacijas, gali nustatyti rizikų limitus pasirinktoms rizikos grupėms, kad užtikrintų Pensijų anuitetų veiklą nustatyto rizikos apetito ribose ir išvengtų nereikalingos rizikos koncentracijos. Apie rizikos limitų pažeidimus Direktorius ir Taryba turi būti informuoti nedelsiant.

Rizika	Matas	Limitai	Vertinimas
Gyvenimo trukmės	Skirtumas tarp 65 metų amžiaus pensijų anuitetų gavėjų vidutinės gyvenimo trukmės pagal naujausius turimus duomenis ir vidutinės gyvenimo trukmės, naudotos nustatant pensijų anuitetų dydžius	≤0 metų	Priimtinas rizikos lygis
		≤2 metų	Toleruotinas rizikos lygis, tačiau turi būti atlikta detali analizė ir pateikta Tarybai vertinimui
		>2 metų	Nepriimtinas rizikos lygis, turi būti atlikta detali analizė ir pateiktas Tarybai veiksmų planas
Investavimo	Turto, dengiančio techninius atidėjinius, santykis su techninių atidėjinių suma.	≥100%	Priimtinas rizikos lygis
		≥90%	Toleruotinas rizikos lygis, tačiau turi būti parengtas padėties atkūrimo planas
		<90%	Nepriimtinas rizikos lygis, turi būti parengtas išsamus padėties atkūrimo planas

Paaiškinimas: Šio mato reikšmei įtakos turi ir gyvenimo trukmės pokyčiai, tačiau jų įtaka yra mažesnė dėl to, kad mirtingumo prielaidos yra peržiūrimos žymiai rečiau, negu pervaldinamas turto, dengiančio techninius atidėjinius, portfelis.

39. Ateityje gali būti nustatyti ir kitokie rizikos limitų rodikliai.

IX SKYRIUS ATASKAITOS

40. VSDF padalinių rengiamos ataskaitos ir kitos informavimo priemonės turi užtikrinti savalaikį informacijos apie rizikas ir jų lygį pateikimą Direktoriui, RVK ir Tarybai.

41. Ataskaitos turi būti teikiamos reguliariai, ne rečiau kaip kartą per metus, būti pilnos, patikimos ir savalaikės.

X SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

42. Rizikos valdymo politika vadovujamasi tiek, kiek ji neprieštarauja kitiems teisės aktams.

43. Rizikos valdymo politika turi būti peržiūrima periodiškai, bet ne rečiau kaip kas metus.
